

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Основи загальної психології та психології кризових станів
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Медичний інститут. Кафедра нейрохірургії та неврології з курсами психіатрії, наркології, медичної психології, професійних хвороб
Розробник(и)	Мудренко Ірина Григорівна
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	18 тижнів протягом 2-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг дисципліни становить 5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 36 год. становить контактна робота з викладачем, 114 - самостійна робота, лекційних занять не передбачено.
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Вибіркова навчальна дисципліна для освітньої програми "Екстрена медицина"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: надати студентам теоретичні знання та практичні навички, необхідні для патопсихологічної діагностики стану психічних функцій та психокорекційної роботи, сприяти набуттю професійної компетентності майбутнього бакалавра на основі оволодіння методами психологічного супроводу особистості в кризових станах, оволодіння індивідуальними та груповими формами психологічної допомоги.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Основи загальної психології.

Тема 1 Предмет, завдання та методи дослідження психологічного стану людини. Поняття про психічне здоров'я.

Предмет і задачі медичної психології. Медична психологія як одночасно і психологічна і медична наука. Теоретичні і методологічні основи медичної психології. Роль медичної психології у формуванні сучасних уявлень про єдність соматичного і психічного. Роль клінічного психолога та лікаря - медичного психолога у діагностичному, лікувальному і реабілітаційному процесах. Методи психологічного дослідження: спостереження, самоспостереження, спрямована психологічна бесіда. Психолого-діагностичні методи, їх роль у психологічній діагностиці хворих. Принципи побудови комплексного психологічного дослідження з урахуванням віку та культуральних особливостей пацієнтів. Визначення психічного здоров'я та рівнів психологічної адаптації людини. Критерії здоров'я ВООЗ.

Тема 2 Психічні пізнавальні процеси: відчуття, сприймання, уявлення.

Основні властивості відчуттів. Чутливість аналізаторів, пороги чутливості. Класифікація і різновиди відчуттів. Больові відчуття. Індивідуальні відмінності відчуттів, їх діагностика. Поняття про сприймання. Фізіологічна основа сприймання. Характеристика основних властивостей сприймання. Види сприймання. Індивідуальні відмінності сприймання, їх діагностика. Відчуття та сприймання в професійній діяльності лікаря. Психологія болю.

Тема 3 Психічні пізнавальні процеси: увага, пам'ять.

Поняття про увагу як особливу форму психічної активності. Фізіологічна основа уваги. Класифікація видів уваги. Характеристика основних властивостей уваги. Індивідуальні відмінності уваги. Неуважність та її причини. Значення уваги в професійній діяльності лікаря. Поняття про пам'ять. Психологічні теорії пам'яті. Класифікація видів пам'яті та їх взаємозв'язок. Характеристика основних процесів пам'яті. Запам'ятовування та його різновиди. Умови ефективного запам'ятовування. Збереження, умови збереження інформації. Відтворення та його різновиди. Забування та його причини. Індивідуальні відмінності пам'яті, їх діагностика та розвиток. Пам'ять в професійній діяльності лікаря. Психодіагностика розладів уваги та мислення.

Тема 4 Психічні пізнавальні процеси: мислення, мовлення.

Визначення та функції мислення. Риси мислення: діапазон, швидкість, гнучкість, критичність. Класифікація типів мислення: інтуїтивне й дискурсивне; продуктивне (творче) й репродуктивне (відтворююче); образно-рухове, конкретно-уявне, абстрактно-логічне. Психологічна характеристика мислення як процесу вирішення задач. Інтелект та його параметри, патологія інтелектуального розвитку. Мовленева патологія (заїкуватість, мутизм, тощо).

Тема 5 Психологія емоційно-вольової сфери.

Поняття про емоції та почуття. Психологічні теорії емоцій. Фізіологічні основи емоцій та почуттів. Вираження емоцій та почуттів. Форми переживання емоцій та почуттів. Види емоцій. Види почуттів. Вищі почуття. Основні параметри емоційного процесу. Емоції і здоров'я людини. Врахування емоційного стану пацієнта в процесі лікування. Роль емоційних станів у регуляції поведінки та діяльності людини. Діагностика емоційної сфери особистості. Поняття про волю. Фізіологічна основа волі. Психологічні теорії волі. Поняття про довільну та мимовільну дію. Проста та складна вольова дія, їх аналіз. Поняття про вольове зусилля та силу волі. Безвілля та його причини. Основні вольові якості особистості, їх формування. Вольові якості лікаря та їх значення в професійній діяльності.

Тема 6 Психологія особистості. Психологія індивідуальних відмінностей.

Визначення особистості. Співвідношення понять: людина, індивід, особистість, індивідуальність. Структура особистості. Самосвідомість та „Я” – концепція. Поняття про темперамент, його роль у психічній діяльності та поведінці. Основні властивості темпераменту. Фізіологічні основи темпераменту. Теорії темпераменту. Типи темпераментів, їх психологічна характеристика та діагностика. Врахування особливостей темпераменту пацієнта в професійній діяльності лікаря. Поняття про характер, його зв'язок із темпераментом. Фізіологічні основи характеру. Структура характеру. Класифікація рис характеру. Типове та індивідуальне в характері. Визначення акцентуації особистості. Типологія акцентуацій, класифікації акцентуацій особистості за К.Леонгардом, А. Є. Личко. Тактика поведінки лікаря з пацієнтами, які мають акцентуовані риси особистості. Особливості психології хворих дітей та людей похилого віку.

Тема 7 Психологія медичних працівників.

Основні мотиви вибору професії медичного працівника. Основні вимоги до особистості медичних працівників. Значення професійної орієнтації у виборі професії медика. Важливі професійні якості лікаря. Визначення понять «лікарський обов'язок» і «лікарська таємниця». Лікарські помилки: причини і види. Психологічні типи лікарів. Професіограма лікаря загальної практики (знання і уміння, професійні практичні навички) та вимоги до особистості. Поняття про професійну деформацію Особливості професій, при яких розвивається професійна деформація. Ознаки професійної деформації, «синдром емоційного вигорання», шляхи його попередження. Створення умов для самоактуалізації особистості. Основи спілкування з колегами, умови створення здорового психологічного клімату у медичному середовищі. Дотримання правил деонтології і субординації. Дотримання морально-етичних вимог. Здатність до емпатії та стиль спілкування. Емоційне задоволення від контактів між членами колективу. Види спілкування в медичному середовищі: міжособисте, індивідуально-групове, колективно-індивідуальне, групове. Особливості спілкування між лікарями, лікар-медична сестра.

Тема 8 Психологія лікувально-діагностичного процесу.

Психологічні основи спілкування у лікувальному процесі. Комунікативна компетентність, її роль в ефективній і безконфліктній взаємодії. Функції спілкування: інформаційно-комунікативна, комунікативна, афективнокомунікативна. Роль психологічних особливостей лікаря і медичної сестри, «ідеальний лікар» та «ідеальна медична сестра». Психологічні особливості етапів діагностичного процесу. Медична деонтологія. Інформована згода хворого. Інформування хворого про діагноз. Взаємодія та спілкування лікаря з хворими та їх родичами. Патерналізм, його роль в діагностичному процесі. Значення психологічної установки хворого. Конфлікти в медичному середовищі, їх різновиди. Схема розвитку конфлікту. Конфлікти в діяльності лікаря. Особливості конфліктів між особами, що діють в лікувально-діагностичному процесі. Способи вирішення та попередження конфліктів.

Тема 9 Внутрішня картина хвороби. Реакція особистості на хворобу. Нозогенії.

Внутрішня картина хвороби - суб'єктивне сприймання захворювання пацієнтом. Основні сфери внутрішньої картини хвороби: сенсорна, емоційна, вольова, раціонально - інформативна. Роль особливостей клінічних проявів захворювання, важкості перебігу та генезу. Обставини життя хворого, при яких перебігає хвороба. Преморбідні особливості особистості (вік, темперамент, акцентуація характеру, ступінь чутливості до стресу). Типи хворих. Класифікація основних типів відношення до хвороби (гармонійний, анозогнозичний, іпохондричний, депресивний, зневажливий, нозофобний, нозофільний, утилітарний та ін.). Особливості поведінки хворих з такими типами реагування на хворобу. Вплив хвороби на емоційний стан. Нозогенії. Принципи психотерапевтичної корекції відношення до хвороби, тактика лікаря стосовно хворих з патологічними типами реагування на хворобу.

Модуль 2. Психологія кризових станів.

Тема 10 Сучасні теорії криз та екстремальних ситуацій.

Сучасні теорії кризи (Л. Ліндемманн, Г. Сельє, Е. Еріксон, Д. Канлан, П. Левін). Поняття кризи, кризового стану, травми, дистресу, фрустрації, конфлікту. Сучасні психотравмувальні чинники (гібридна війна, бойова психічна травма, учасників АТО, психосоціальний стрес, стрес спричинений пандемією COVID 2019, тощо). Сучасне уявлення про значущість кризових станів для особистості. Психологія життєвих криз. Загальне уявлення про життєві кризи. Кризи особистісного розвитку. Специфіка вікових криз. Екзистенційні кризи: діагностика, зчитування тілесної інформації, особливості терапії. Нормальне і патологічне протікання «внутрішніх» криз.

Тема 11 Патопсихологічна діагностика кризових станів.

Методи психодіагностики та патопсихологічної діагностики кризових станів з урахуванням соціальних, особистісних, вікових та гендерних особливостей. Бойова психічна травма, техніки дослідження кризових станів, методи діагностики ПТСР та визначення особливостей психічних станів у осіб, що пережили кризу. Діагностика суїцидального ризику.

Тема 12 Види кризової допомоги.

Орієнтації клієнтів (ділова, рентна, ігрова). Об'єктивні та суб'єктивні труднощі роботи з кризовою особистістю. Види кризової допомоги: групова та індивідуальна терапія, волонтерські групи, групи самопідтримки, екстрена допомога. Стратегія і тактика при роботі з кризовими клієнтами (безпека, ресурс, відреагування, підтримка). Екологія терапевтичної допомоги кризовим клієнтам. Самодопомога консультанта при роботі в режимі кризової терапії як профілактика вторинної травми. Психологічні фактори нормалізації стресу. Екстрена психологічна допомога та кризова інтервенція в гострій стресовій ситуації. Психологічні методи подолання стресу. Методи саморегуляції емоційного стану (вправи "рухи очима", "регуляція дихання", нервово-мязова регуляція по Джекобсону). Дебрифінг як групова форма кризової інтервенції.

Тема 13 Посттравматичний стресовий розлад (ПСТР) як відстрочена реакція на стрес.

Стрес, травматичний стрес та посттравматичний стресовий розлад. Нозологічні одиниці МКХ-10, пов'язані із травматичним стресом. Епідеміологія ПТСР та його діагностичні критерії (симптоми уникнення, флешбеки), клініка, основи лікування. Теоретичні моделі ПТСР. Особливості посттравматичного стресу у дітей. Особливості психічних процесів і станів при ПТСР. Індивідуальні особливості переживання ПТСР. ПТСР і внутрішні конфлікти. Робота механізмів психологічного захисту (дисоціація). Технології психологічної допомоги в ситуації ПТСР.

Тема 14 Психологія горя і втрати.

Нормальна і патологічна реакція на горе. Стадії роботи горя. Психологічні процеси при втраті. Основні етапи психотерапії горя. Особливості встановлення контакту. Діагностика стану. Робота з провинною, агресією, аутоагресією, травматичними спогадами. Робота з розділення з померлим. Психологічна допомога термінальним хворим. Психологічні аспекти умирання та смерті (за Кюблер-Росом). Евтаназія: за і проти. Допомога вмираючому хворому, як альтернатива евтаназії. Психологічний супровід ситуації втрати і вмирання.

Тема 15 Психологічні аспекти суїцидальної поведінки.

Суїцидальна поведінка, профілактика і раннє розпізнавання суїцидальних тенденцій. Суїцид, мотиви і цілі. Різновиди суїцидальної поведінки: «протест», «уникнення», «заклик», «самопокарання», «відмова». Своєчасне виявлення суїцидальних думок та намірів. Чинники ризику/антиризиків суїцидальної поведінки. Етапи формування суїцидальної поведінки. Методи скоєння СП, поняття про істинну та демонстративну СП. Роль соціальних служб, служба довіри. Особливості суїцидальної поведінки у хворих в онкології, на СНІД, при вроджених та набутих фізичних дефектах. Психологічні особливості суїцидальної поведінки при залежностях.

Тема 16 Психологічна допомога жертвам насильства.

Різновиди та психологічні наслідки насильства. Цикл насильства. Консультування дітей, що постраждали від насильства. Консультування жертв сексуального насильства. Консультування жертв сімейного насильства. Психологія жертви, психологія кривдника. Технології психологічної допомоги в ситуації насильства.

Тема 17 Психологічне консультування. Реабілітація. Основи психотерапії.

Психологічне консультування, його принципи. Психокорекція. Психологічна допомога у кризових періодах та психологічні особливості надання медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях. Реабілітація соціальна та професійна, її основні розділи. Психологічна та соціальна реабілітація осіб, які стали інвалідами під час проходження військової служби, та інших осіб, які постраждали під час виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків) в Україні. Адаптація та компенсація. Психотерапія як галузь медичної психології та медицини. Основні сучасні методи психотерапії. Принципи психотерапії. Непряма психотерапія, плацебо. Методи та техніки проведення раціонального переконання, сугестії у стані бадьорості (навіювання), ауторелаксації. Показання та протипоказання для проведення гіпносугестії, індивідуальної та групової раціональної психотерапії, методів психоаналітичної та психодинамічної психотерапії, аутопсихотерапії (аутотренінг та медитативні техніки), гештальт - терапії, нейро-лінгвістичного програмування, арт-терапії. Психотерапія в роботі лікаря загальної практики. Психотерапевтична корекція відношення до хвороби. Особливості психотерапії та соціально-психологічної реабілітації хворих з різними патологіями.

Тема 18 Диференційований залік.

Підсумковий письмовий контроль, захист реферативних оглядів, тематичних презентацій.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	Продемонструвати здатність використовувати належні комунікативні навички та поведінку з пацієнтом, його родиною, колегами та персоналом медичних закладів, у т.ч. однією із поширених європейських мов.
РН2	Використовувати навички критичного мислення для організації і надання ЕМД при масових випадках, у надзвичайних ситуаціях у мирний та воєнний час, у тому числі пов'язаних із викидом сильнодіючих отруйних речовин, небезпечних матеріалів та при інфекційних хворобах.
РН3	Знати і розуміти доцільне застосування сукупності навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення пацієнту/клієнту гідного ставлення, приватності/ інтимності, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального підходу, толерантної та неосудної поведінки.
РН4	Провести первинне обстеження пацієнтів різних вікових груп, оцінити ступінь виявлених порушень, визначити потребу у проведенні екстрених рятувальних заходів.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

Тема 1. Предмет, завдання та методи дослідження психологічного стану людини. Поняття про психічне здоров'я.

Пр1 "Предмет, завдання та методи дослідження психологічного стану людини. Поняття про психічне здоров'я." (денна)

Предмет і задачі медичної психології. Медична психологія як одночасно і психологічна і медична наука. Теоретичні і методологічні основи медичної психології. Роль медичної психології у формуванні сучасних уявлень про єдність соматичного і психічного. Роль клінічного психолога та лікаря - медичного психолога у діагностичному, лікувальному і реабілітаційному процесах. Методи психологічного дослідження: спостереження, самоспостереження, спрямована психологічна бесіда. Психолого-діагностичні методи, їх роль у психологічній діагностиці хворих. Принципи побудови комплексного психологічного дослідження з урахуванням віку та культуральних особливостей пацієнтів. Визначення психічного здоров'я та рівнів психологічної адаптації людини. Критерії здоров'я ВООЗ.

Тема 2. Психічні пізнавальні процеси: відчуття, сприймання, уявлення.

Пр2 "Психічні пізнавальні процеси: відчуття, сприймання, уявлення." (денна)

Основні властивості відчуттів. Чутливість аналізаторів, пороги чутливості. Класифікація і різновиди відчуттів. Больові відчуття. Індивідуальні відмінності відчуттів, їх діагностика. Поняття про сприймання. Фізіологічна основа сприймання. Характеристика основних властивостей сприймання. Види сприймання. Індивідуальні відмінності сприймання, їх діагностика. Відчуття та сприймання в професійній діяльності лікаря. Психологія болю.

Тема 3. Психічні пізнавальні процеси: увага, пам'ять.

Пр3 "Психічні пізнавальні процеси: увага, пам'ять." (денна)

Поняття про увагу як особливу форму психічної активності. Фізіологічна основа уваги. Класифікація видів уваги. Характеристика основних властивостей уваги. Індивідуальні відмінності уваги. Неуважність та її причини. Значення уваги в професійній діяльності лікаря. Поняття про пам'ять. Психологічні теорії пам'яті. Класифікація видів пам'яті та їх взаємозв'язок. Характеристика основних процесів пам'яті. Запам'ятовування та його різновиди. Умови ефективного запам'ятовування. Збереження, умови збереження інформації. Відтворення та його різновиди. Забування та його причини. Індивідуальні відмінності пам'яті, їх діагностика та розвиток. Пам'ять в професійній діяльності лікаря. Психодіагностика розладів уваги та мислення.

Тема 4. Психічні пізнавальні процеси: мислення, мовлення.

Пр4 "Психічні пізнавальні процеси: мислення, мовлення." (денна)

Визначення та функції мислення. Риси мислення: діапазон, швидкість, гнучкість, критичність. Класифікація типів мислення: інтуїтивне й дискурсивне; продуктивне (творче) й репродуктивне (відтворююче); образно-рухове, конкретно-уявне, абстрактно-логічне. Психологічна характеристика мислення як процесу вирішення задач. Інтелект та його параметри, патологія інтелектуального розвитку. Мовленева патологія (заїкуватість, мутизм, тощо).

Тема 5. Психологія емоційно-вольової сфери.

Пр5 "Психологія емоційно-вольової сфери." (денна)

Поняття про емоції та почуття. Психологічні теорії емоцій. Фізіологічні основи емоцій та почуттів. Вираження емоцій та почуттів. Форми переживання емоцій та почуттів. Види емоцій. Види почуттів. Вищі почуття. Основні параметри емоційного процесу. Емоції і здоров'я людини. Врахування емоційного стану пацієнта в процесі лікування. Роль емоційних станів у регуляції поведінки та діяльності людини. Діагностика емоційної сфери особистості. Поняття про волю. Фізіологічна основа волі. Психологічні теорії волі. Поняття про довільну та мимовільну дію. Проста та складна вольова дія, їх аналіз. Поняття про вольове зусилля та силу волі. Безвілля та його причини. Основні вольові якості особистості, їх формування. Вольові якості лікаря та їх значення в професійній діяльності.

Тема 6. Психологія особистості. Психологія індивідуальних відмінностей.

Пр6 "Психологія особистості. Психологія індивідуальних відмінностей." (денна)

Визначення особистості. Співвідношення понять: людина, індивід, особистість, індивідуальність. Структура особистості. Самосвідомість та „Я” – концепція. Поняття про темперамент, його роль у психічній діяльності та поведінці. Основні властивості темпераменту. Фізіологічні основи темпераменту. Теорії темпераменту. Типи темпераментів, їх психологічна характеристика та діагностика. Врахування особливостей темпераменту пацієнта в професійній діяльності лікаря. Поняття про характер, його зв'язок із темпераментом. Фізіологічні основи характеру. Структура характеру. Класифікація рис характеру. Типове та індивідуальне в характері. Визначення акцентуації особистості. Типологія акцентуацій, класифікації акцентуацій особистості за К.Леонгардом, А. Є. Личко. Тактика поведінки лікаря з пацієнтами, які мають акцентуовані риси особистості. Особливості психології хворих дітей та людей похилого віку.

Тема 7. Психологія медичних працівників.

Пр7 "Психологія медичних працівників." (денна)

Основні мотиви вибору професії медичного працівника. Основні вимоги до особистості медичних працівників. Значення професійної орієнтації у виборі професії медика. Важливі професійні якості лікаря. Визначення понять «лікарський обов'язок» і «лікарська таємниця». Лікарські помилки: причини і види. Психологічні типи лікарів. Професіограма лікаря загальної практики (знання і уміння, професійні практичні навички) та вимоги до особистості. Поняття про професійну деформацію. Особливості професій, при яких розвивається професійна деформація. Ознаки професійної деформації, «синдром емоційного вигорання», шляхи його попередження. Створення умов для самоактуалізації особистості. Основи спілкування з колегами, умови створення здорового психологічного клімату у медичному середовищі. Дотримання правил деонтології і субординації. Дотримання морально-етичних вимог. Здатність до емпатії та стиль спілкування. Емоційне задоволення від контактів між членами колективу. Види спілкування в медичному середовищі: міжособисте, індивідуально-групове, колективно-індивідуальне, групове. Особливості спілкування між лікарями, лікар-медична сестра.

Тема 8. Психологія лікувально-діагностичного процесу.

Пр8 "Психологія лікувально-діагностичного процесу." (денна)

Психологічні основи спілкування у лікувальному процесі. Комунікативна компетентність, її роль в ефективній і безконфліктній взаємодії. Функції спілкування: інформаційно-комунікативна, комунікативна, афективнокомунікативна. Роль психологічних особливостей лікаря і медичної сестри, «ідеальний лікар» та «ідеальна медична сестра». Психологічні особливості етапів діагностичного процесу. Медична деонтологія. Інформована згода хворого. Інформування хворого про діагноз. Взаємодія та спілкування лікаря з хворими та їх родичами. Патерналізм, його роль в діагностичному процесі. Значення психологічної установки хворого. Конфлікти в медичному середовищі, їх різновиди. Схема розвитку конфлікту. Конфлікти в діяльності лікаря. Особливості конфліктів між особами, що діють в лікувально-діагностичному процесі. Способи вирішення та попередження конфліктів.

Тема 9. Внутрішня картина хвороби. Реакція особистості на хворобу. Нозогенії.

Пр9 "Внутрішня картина хвороби. Реакція особистості на хворобу. Нозогенії." (денна)

Внутрішня картина хвороби - суб'єктивне сприймання захворювання пацієнтом. Основні сфери внутрішньої картини хвороби: сенсорна, емоційна, вольова, раціонально - інформативна. Роль особливостей клінічних проявів захворювання, важкості перебігу та генезу. Обставини життя хворого, при яких перебігає хвороба. Преморбідні особливості особистості (вік, темперамент, акцентуація характеру, ступінь чутливості до стресу). Типи хворих. Класифікація основних типів відношення до хвороби (гармонійний, анозогнозичний, іпохондричний, депресивний, зневажливий, нозофобний, нозофільний, утилітарний та ін.). Особливості поведінки хворих з такими типами реагування на хворобу. Вплив хвороби на емоційний стан. Нозогенії. Принципи психотерапевтичної корекції відношення до хвороби, тактика лікаря стосовно хворих з патологічними типами реагування на хворобу.

Тема 10. Сучасні теорії криз та екстремальних ситуацій.

С310 "Сучасні теорії криз та екстремальних ситуацій." (денна)

Сучасні теорії кризи (Л. Ліндемманн, Г. Сельє, Е. Еріксон, Д. Канлан, П. Левін). Поняття кризи, кризового стану, травми, дистресу, фрустрації, конфлікту. Сучасні психотравмувальні чинники (гібридна війна, бойова психічна травма, учасників АТО, психосоціальний стрес, стрес спричинений пандемією COVID 2019, тощо). Сучасне уявлення про значущість кризових станів для особистості. Психологія життєвих криз. Загальне уявлення про життєві кризи. Кризи особистісного розвитку. Специфіка вікових криз. Екзистенційні кризи: діагностика, зчитування тілесної інформації, особливості терапії. Нормальне і патологічне протікання «внутрішніх» криз.

Тема 11. Патопсихологічна діагностика кризових станів.

Практикум11 "Патопсихологічна діагностика кризових станів." (денна)

Методи психодіагностики та патопсихологічної діагностики кризових станів з урахуванням соціальних, особистісних, вікових та гендерних особливостей. Бойова психічна травма, техніки дослідження кризових станів, методи діагностики ПТСР та визначення особливостей психічних станів у осіб, що пережили кризу. Діагностика суїцидального ризику.

Тема 12. Види кризової допомоги.

Пр12 "Види кризової допомоги." (денна)

Орієнтації клієнтів (ділова, рентна, ігрова). Об'єктивні та суб'єктивні труднощі роботи з кризовою особистістю. Види кризової допомоги: групова та індивідуальна терапія, волонтерські групи, групи самопідтримки, екстрена допомога. Стратегія і тактика при роботі з кризовими клієнтами (безпека, ресурс, відреагування, підтримка). Екологія терапевтичної допомоги кризовим клієнтам. Самодопомога консультанта при роботі в режимі кризової терапії як профілактика вторинної травми. Психологічні фактори нормалізації стресу. Екстрена психологічна допомога та кризова інтервенція в гострій стресовій ситуації. Психологічні методи подолання стресу. Методи саморегуляції емоційного стану (вправи "рухи очима", "регуляція дихання", нервово-мязова регуляція по Джекобсону). Дебрифінг як групова форма кризової інтервенції.

Тема 13. Посттравматичний стресовий розлад (ПСТР) як відстрочена реакція на стрес.

Пр13 "Посттравматичний стресовий розлад (ПСТР) як відстрочена реакція на стрес." (денна)

Стрес, травматичний стрес та посттравматичний стресовий розлад. Нозологічні одиниці МКХ-10, пов'язані із травматичним стресом. Епідеміологія ПТСР та його діагностичні критерії (симптоми уникнення, флешбеки), клініка, основи лікування. Теоретичні моделі ПТСР. Особливості посттравматичного стресу у дітей. Особливості психічних процесів і станів при ПТСР. Індивідуальні особливості переживання ПТСР. ПТСР і внутрішні конфлікти. Робота механізмів психологічного захисту (дисоціація). Технології психологічної допомоги в ситуації ПТСР.

Тема 14. Психологія горя і втрати.

Пр14 "Психологія горя і втрати." (денна)

нормальна і патологічна реакція на горе. Стадії роботи горя. Психологічні процеси при втраті. Основні етапи психотерапії горя. Особливості встановлення контакту. Діагностика стану. Робота з провинною, агресією, аутоагресією, травматичними спогадами. Робота з розділення з померлим. Психологічна допомога термінальним хворим. Психологічні аспекти умирання та смерті (за Кюблер-Росом). Евтаназія: за і проти. Допомога вмираючому хворому, як альтернатива евтаназії. Психологічний супровід ситуації втрати і вмирання.

Тема 15. Психологічні аспекти суїцидальної поведінки.

С315 "Психологічні аспекти суїцидальної поведінки." (денна)

Суїцидальна поведінка, профілактика і раннє розпізнавання суїцидальних тенденцій. Суїцид, мотиви і цілі. Різновиди суїцидальної поведінки: «протест», «уникнення», «заклик», «самопокарання», «відмова». Своєчасне виявлення суїцидальних думок та намірів. Чинники ризику/антиризиків суїцидальної поведінки. Етапи формування суїцидальної поведінки. Методи скоєння СП, поняття про істинну та демонстративну СП. Роль соціальних служб, служба довіри. Особливості суїцидальної поведінки у хворих в онкології, на СНІД, при вроджених та набутих фізичних дефектах. Психологічні особливості суїцидальної поведінки при залежностях.

Тема 16. Психологічна допомога жертвам насильства.

Пр16 "Психологічна допомога жертвам насильства." (денна)

Різновиди та психологічні наслідки насильства. Цикл насильства. Консультування дітей, що постраждали від насильства. Консультування жертв сексуального насильства. Консультування жертв сімейного насильства. Психологія жертви, психологія кривдника. Технології психологічної допомоги в ситуації насильства.

Тема 17. Психологічне консультування. Реабілітація. Основи психотерапії.

Тренінг17 "Психологічне консультування. Реабілітація. Основи психотерапії." (денна)

Психологічне консультування, його принципи. Психокорекція. Психологічна допомога у кризових періодах та психологічні особливості надання медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях. Реабілітація соціальна та професійна, її основні розділи. Психологічна та соціальна реабілітація осіб, які стали інвалідами під час проходження військової служби, та інших осіб, які постраждали під час виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків) в Україні. Адаптація та компенсація. Психотерапія як галузь медичної психології та медицини. Основні сучасні методи психотерапії. Принципи психотерапії. Непряма психотерапія, плацебо. Методи та техніки проведення раціонального переконання, сугестії у стані бадьорості (навіювання), ауторелаксації. Показання та протипоказання для проведення гіпносугестії, індивідуальної та групової раціональної психотерапії, методів психоаналітичної та психодинамічної психотерапії, аутопсихотерапії (аутотренінг та медитативні техніки), гештальт - терапії, нейро-лінгвістичного програмування, арт-терапії. Психотерапія в роботі лікаря загальної практики. Психотерапевтична корекція відношення до хвороби. Особливості психотерапії та соціально-психологічної реабілітації хворих з різними патологіями.

Тема 18. Диференційований залік.

A18 "Тема 18. Диференційований залік." (денна)

Підсумковий писмовий контроль знань, захист реферативних оглядів, тематичних презентацій.

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Виконання практичних завдань
НД2	Обговорення кейсів
НД3	Розв'язування ситуаційних задач
НД4	Електронне навчання у системах (MEET, Google Classroom, Zoom та у форматі Youtube-каналу)
НД5	Написання реферату
НД6	Обговорення (чат, форум)
НД7	Підготовка мультимедійних презентацій

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Кейс-метод
МН2	Метод демонстрацій
МН3	Тренінги в активному режимі
МН4	Проблемний семінар
МН4	Дослідницька робота
МН5	Інтерактивні лекції

Дисципліна викладається у вигляді практичних, семінарських занять. Студенти будуть працювати у невеликій групі під час практичних занять. Практичні заняття, проводяться в амбулаторно-поліклінічному відділенні і переслідують мету ознайомлення студентів з методикою проведення психологічного обстеження пацієнтів, методами психокорекції та психотерапії, особливостями роботи з наркозалежними, ВІЛ - інфікованими, проведення занять з фізичної,

арттерапії, психоосвіти для осіб з розладами психіки та поведінки. Знайомство з роботою екстренної психологічної служби (телефон добіри). Робота з пацієнтами в кризових станах. Розв'язання клінічних задач. Участь в науковій роботі.

Згідно з вимогами ОПП дисципліна забезпечує комунікаційну стратегію у професійній діяльності; здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу; здатність приймати обґрунтовані рішення; навички використання інформаційних та комунікативних технологій; навички міжособистісної взаємодії; здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; здатність до конструктивної взаємодії з іншими людьми, незалежно від їх походження та особливостей культури, і поваги до різноманітності; здатність працювати в команді та брати на себе відповідальність.

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Шкала оцінювання ECTS	Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$170 \leq RD \leq 200$
	Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$140 \leq RD < 169$
	Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$120 \leq RD < 139$
	Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 119$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Захист презентацій та рефератів
МФО2	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами
МФО3	Розв'язування ситуаційних завдань
МФО4	Перевірка та оцінювання письмових завдань

9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Складання комплексного письмового модульного контролю
МСО2	Реферат (підготовка, презентація, захист)
МСО3	Оцінювання письмових робіт

Контрольні заходи:

2 семестр	200 балів
МСО1. Складання комплексного письмового модульного контролю	80
	80
МСО2. Реферат (підготовка, презентація, захист)	20
	20
МСО3. Оцінювання письмових робіт	100
10x10	100

Контрольні заходи в особливому випадку:

2 семестр	20 балів
МСО2. Реферат (підготовка, презентація, захист)	20
	20

Поточне оцінювання усних відповідей, письмових завдань, розв'язання клінічних задач, проведення експериментально-психологічного дослідження, психологічної корекції клієнтів, реферативних оглядів літератури.

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

ЗН1	Інформаційно-комунікаційні системи
ЗН2	Бібліотечні фонди
ЗН3	Медичні споруди/приміщення та обладнання (клініки, лікарні тощо)
ЗН4	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН5	Телекомунікаційні мережі

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Методичні вказівки з курсу «Медична психологія (в запитаннях і відповідях)» укладач І. Г. Мудренко. – Суми : СумДУ, 2018.- 98 с.
2	Особливості діагностики, терапії та медико-психологічної реабілітації вимушених переселенців з зони бойових дій, хворих на посттравматичний стресовий розлад. Методичні рекомендації / Спіріна І.Д. Леонов С.Ф. Рокутов С.В. та ін. – К., 2015. - 28 с.
4	Сучасні проблеми суїцидології / Кожина Г. М. [та ін.]; ред.: П. В. Волошина, Н. О. Марута. Харків : Строков Д.В., 2017. с. 227 : іл.
5	"Клінічна суїцидологія" / За заг. ред. Л. М. Юр'євої, Н. О. Марути, І. В. Лінського; І. Г. Мудренко. Харків, 2020. 302 с.
Допоміжна література	
1	Блінов О.А. Психологія бойової психічної травми. Монографія. Київ : Талком. 2016. С. 246.
2	Тимофієва М.П. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти України / Тимофієва М.П., Борисюк А.С., Павлюк О.І. – Чернівці, 2019. – 100 с.
3	Кустов А.В. Мислення: психологічні, психопатологічні та психотерапевтичні аспекти, Посібник, вид- во СумДУ, 2010.
4	Байер О.О. Життєві кризи особистості :навчальний посібник/О.О.Байер.– Д.: Вид-во Дніпропетр.нац.ун-ту,2010.–244с.
5	Медична психологія: державний національний підручник / І.Д.Спіріна, І.С.Вітенко, О.К. Напресенко та ін. – Дніпропетровськ: ЧП «Ліра» ЛТД, 2012. – 444 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті	
---	--

1	http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/23492
2	http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/23491